

Sammanfattning

I enlighet med bestämmelserna i byggnadsavtalet träffade arbetsgivaren och berörd s.k. MB-grupp en överenskommelse om att viss verksamhet skulle vara indelad i två turordningsområden. Efter en omorganisation sades alla arbetstagare i det ena turordningsområdet upp på grund av arbetsbrist. Fråga om arbetsgivaren brutit mot parternas kollektivavtal och ådragit sig skadeståndsskyldighet genom att inte ha slagit ihop de två turordningsområdena och tillämpat en gemensam turordningslista för de båda turordningsområdena vid uppsägningarna. Arbetsdomstolen har besvarat frågan nekande.

ARBETSDOMSTOLEN

DOM
2006-07-12
StockholmDom nr 84/06
Mål nr A 114/05**KÄRANDE**

Svenska Byggnadsarbetareförbundet, 106 32 STOCKHOLM
Ombud: advokaten Peter Kindblom, Advokatfirman Lindhs DLA Nordic
KB, Box 7315, 103 90 STOCKHOLM

SVARANDE

1 Sveriges Bygginstrumenter, Box 7835, 103 98 STOCKHOLM
2. NCC Construction Sverige Aktiebolag, 170 80 SOLNA
Ombud för båda: arbetsrättschefen Gustav Herrlin, Sveriges Bygginstrumenter
Service AB, Box 7835, 103 98 STOCKHOLM

SAKEN

skadestånd på grund av kollektivavtalsbrott

Bakgrund

Mellan Sveriges Bygginstrumenter och Svenska Byggnadsarbetareförbundet (förbundet) gäller kollektivavtal – byggnadsavtalet. NCC Construction Sverige Aktiebolag (NCC) är medlem i Sveriges Bygginstrumenter och därigenom bundet av byggnadsavtalet. I avtalets bilaga A 1 Avtal om anställningsskydd finns bl.a. följande bestämmelser.

TURORDNING VID UPPSÄGNING, § 21–22**§ 21**

- a** Vid uppsägning på grund av arbetsbrist skall arbetsgivaren iakttaga följande turordningsregler:

Arbetstagarnas plats i turordningen bestäms med utgångspunkt i varje arbetstagares sammanlagda anställningstid hos arbetsgivaren. - - - -Turordningen fastställs för arbetstagare särskilt för varje yrkesgrupp (turordningsenhet) inom det verksamhetsområde, varom överenskommelse träffats med berörd MB-grupp/kontaktombud eller, om sådan saknas, med lokal facklig organisation med beaktande av företagets organisatoriska uppbyggnad.

Kan sådan överenskommelse inte träffas, gäller såsom turordningsområde förutvarande arbetsförmedlingsdistriktets verksamhetsområde.

-
- § 23** Arbetstagare som sagts upp på grund av arbetsbrist har företrädesrätt till återanställning inom det turordningsområde och turordningsenhet där de tidigare har varit sysselsatta. - - - - .
-

I november 2000 träffades, i enlighet med § 21 a byggnadsavtalet, en överenskommelse mellan NCC och berörd MB-grupp om att viss verksamhet i Halland skulle vara indelad i två turordningsområden, nämligen NCC Hus Region Syd och NCC Byggservice Norra Halland.

B.E. och C.H. är medlemmar i förbundet. De var anställda hos NCC och arbetade i byggserviceverksamheten i Halland och ingick därmed i turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland. NCC genomförde en omorganisation som ledde till att samtliga anställda inom NCC Byggservice Norra Halland i april 2002 sades upp från sina anställningar på grund av arbetsbrist, däribland B.E. och C.H. Tvist har uppstått om huruvida NCC, vid uppsägningarna av de två nämnda arbetstagarna, har gjort sig skyldigt till brott mot turordningsreglerna i parternas kollektivavtal genom att inte tillämpa en gemensam turordningslista för verksamheterna inom NCC Hus Region Syd och NCC Byggservice Norra Halland. Parterna har förhandlat i tvisten utan att kunna enas.

Yrkanden

Förbundet har väckt talan mot arbetsgivarparterna och yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta NCC att till

- C.H. utge ekonomiskt skadestånd för tiden den 18 augusti 2002–16 januari 2005 med 98 393 kr samt allmänt skadestånd med 60 000 kr,
- B.E. utge ekonomiskt skadestånd för tiden den 21 oktober 2002–12 januari 2005 med 166 461 kr samt allmänt skadestånd med 60 000 kr, och
- förbundet utge allmänt skadestånd med 40 000 kr.

Förbundet har yrkat ränta på beloppen enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (den 20 juni 2005) till dess betalning sker.

När det gäller de yrkade ekonomiska skadestånden har förbundet redovisat följande. För C.H:s del avser det yrkade beloppet förlorad lön med 215 783 kr och semesterersättning om 12,8 procent med 27 620 kr, efter avdrag med 145 010 kr för erhållen arbetslöshetsersättning. För B.E:s del avser det yrkade beloppet förlorad lön med 384 398 kr och semesterersättning om 12,8 procent med 49 203 kr, efter avdrag med 267 140 kr för erhållen arbetslöshetsersättning.

Arbetsgivarparterna har bestritt käromålet. När det gäller eventuella ekonomiska skadestånd har de gjort gällande att semesterersättningarna om 12,8 procent skall beräknas på det belopp som erhålls efter att avdrag gjorts för erhållna arbetslöshetsersättningar och inte tvärtom. För C.H:s del skulle semesterersättningen således beräknas på 70 773 kr i stället för på 215 783 kr, som förbundet har gjort, medan den för B.E:s del skulle beräknas på 117 258 kr i stället för på 384 398 kr. I övrigt har arbetsgivarparterna inte haft någon erinran mot förbundets beräkningsgrunder avseende de ekonomiska skadestånden. När det gäller de allmänna skadestånden har arbetsgivarparterna inte vitsordat några belopp såsom skäligen i och för sig. Räntheyrkandena har vitsordats som skäligen i och för sig.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Kollektivavtalets turordningsreglering

Byggnadsavtalets reglering avviker på så sätt från anställningsskyddslagens regler om turordning genom att det i § 21 a i byggnadsavtalet anges att varje yrkesgrupp skall utgöra en turordningsenhet inom ett verksamhetsområde. Huvudykesgrupperna inom avtalsområdet är träarbetare, betongarbetare och murare. Dessa yrkesgrupper skall således ha varsin turordningslista. Verksamhetsområdena eller turordningsområdena, bestäms som huvudregel genom överenskommelse mellan parterna. Part i en sådan överenskommelse är på arbetstagersidan en MB-grupp eller, om det inte finns någon MB-grupp, berörd lokalavdelning. Inom avtalsområdet finns ett särskilt system för medbestämmandefrågor där man har s.k. MB-grupper.

I november 2000 kom NCC och berörd MB-grupp överens om nya turordningsområden i Halland. Det ena turordningsområdet skulle utgöras av NCC Byggservice Norra Halland som omfattade Kungsbacka, Varberg och Falkenberg medan det andra turordningsområdet skulle utgöras av NCC Hus Region Syd som omfattade Varberg, Falkenberg, Hylte, Halmstad, Laholm och Båstad. Denna uppdelning gällde från årsskiftet 2000/2001.

I § 23 i byggnadsavtalet anges att arbetstagare som har sagts upp på grund av arbetsbrist har företrädesrätt till återanställning inom det turordningsområde och den turordningsenhet där de tidigare varit sysselsatta. En arbetstagare har således återanställningsrätt endast inom den turordningsenhet där arbetstagarren arbetat före uppsägningen.

Begreppet byggservice

I byggnadsavtalet ingår det s.k. R-avtalet som avser bestämmelser rörande rivnings-, ombyggnads-, reparations- och renoveringsarbeten samt arbeten av löpande karaktär såsom underhålls-, service- och justeringsarbeten. I R-avtalet finns bestämmelser om byggservice och rätt att utbetala lön i form av månadslön vid byggserviceverksamhet med bl.a. en definition om vad som avses som byggservice. Begreppet byggservice i dagligt tal är dock inte så begränsat som i definitionen i R-avtalet. Nyproduktion och byggserviceverksamhet kan ingå i samma turordningsenhet.

Omorganisation och beslut om uppsägning

NCC Byggservice Norra Halland och NCC Hus Region Syd var fram till och med år 2001 två skilda affärsverksamheter inom NCC. NCC Byggservice Norra Halland sysslade med reparations- och underhållsarbeten medan NCC Hus Region Syd i huvudsak sysslade med nyproduktion av hus.

Under hösten 2001 beslutade sig NCC för att genomföra en omorganisation innebärande bl.a. att bolagets byggserviceverksamhet skulle integreras i regionernas ”hus-verksamhet”. För Hallands del innebar omorganisationen att NCC Byggservice Norra Halland skulle upphöra som en självständig affärsverksamhet. Vad omorganisationen enligt förbundets uppfattning närmare innebar återkommer förbundet till i det följande.

Den 15 mars 2002 hölls information och förhandling angående driftnedläggelse av NCC Byggservice Norra Halland. Vid förhandlingen beskrev arbetsgivarparterna situationen och hävdade att verksamheten skulle läggas ned. Arbetstagarparterna godkände nedläggningen men gjorde samtidigt gällande att de var av den uppfattningen att omorganisationen inte innebar några uppsägningar av personalen.

Den 20 mars 2002 hölls lokal förhandling och den 10 april 2002 hölls central förhandling enligt 11 § medbestämmandelagen angående uppsägning av yrkesarbetare i turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland. Arbetsgivarparterna hävdade att eftersom byggserviceverksamheten i norra Halland skulle läggas ned så uppstod arbetsbrist, varvid alla yrkesarbetare i det avtalade turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland skulle sägas upp. Förbundet var dock av en annan uppfattning och hävdade att i och med att det hade skett en omorganisation så existerade inte längre de skilda turordningsområdena. Förbundet var av den uppfattningen att en gemensam turordningslista för NCC Hus Region Syd och NCC Byggservice Norra Halland skulle tillämpas. Förhandlingarna slutade i oenighet.

Den 16 april 2002 sade NCC i anledning av omorganisationen upp samtliga arbetstagarparterna som tillhörde turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland. Det var sammanlagt sjutton personer som blev uppsagda, däribland B.E. och C.H.

Enligt turordningslistan för turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland hade C.H. att tillgodoräkna sig 7 960 anställningsdagar, vilket motsvarade ca 22 års anställningstid. Enligt samma lista hade B.E. att tillgodoräkna sig 11 323 anställningsdagar, vilket motsvarade drygt 31 års anställningstid. Vid en jämförelse med turordningslistan för turordningsområdet NCC Hus Region Syd kan konstateras att om en gemensam turordningslista hade tillämpats skulle C.H. och B.E. inte ha sagts upp.

Närmare om omorganisationen

Förbundet och arbetsgivarparterna är oense om huruvida byggserviceverksamheten i Norra Halland lades ned eller om verksamheten i stället slogs ihop med verksamheten i NCC Hus Region Syd. Förbundets uppfattning är att verksamheterna har slagits ihop till en enhet. I denna del vill förbundet peka på följande omständigheter till stöd för sin ståndpunkt.

Inför omorganisationen angav NCC i nyhetsbladet ”Omorganisationsnytt” från den 27 november 2001 att de olika regionerna i landet skulle få ett sam-

lat ansvar för hus, anläggning och byggservice samt att byggserviceverksamheten skulle integreras i regionernas "hus-verksamhet". I ett kundmeddelande från NCC Byggservice Norra Halland anges också att man från och med den 1 februari 2002 skulle "gå upp i" NCC Hus i Halmstad och att man därför från nämnda datum skulle ha en ny faktureringsadress. Av detta framgår således att de båda verksamheterna slogs samman till en enda enhet.

Efter omorganisationen har NCC i Halland dessutom fortsatt att bedriva samma verksamhet som NCC Byggservice Norra Halland tidigare bedrev i Varberg och Falkenberg. Detta framgår bl.a. av följande avtal. Landstinget Halland har för åren 2002 och 2003 träffat avtal med NCC rörande fastighetsunderhåll. Vidare finns ramavtal rörande fastighetsunderhåll mellan NCC och Landstinget Halland för perioden mellan den 1 januari 2004 och den 31 december 2005. Ramavtalet gäller ett flertal fastigheter i både Halmstad och Varberg. Slutligen finns ett ramavtal för underhålls- och reparationstjänster mellan NCC och Falkenbergs Bostads AB rörande perioden mellan den 1 januari 2005 och den 31 december 2006.

En gemensam turordningslista

Parterna har inte skilda meningar om regleringen i § 21 a i byggnadsavtalet där det sägs att turordningen mellan arbetstagarna vid uppsägning på grund av arbetsbrist fastställs för varje turordningsområde för sig. Regleringen är dock tänkt för en kontinuerlig verksamhet där man vid vissa tidpunkter säger upp arbetstagare medan man vid andra tidpunkter återanställer, beroende på olika konjunkturen. Vad som däremot skall gälla vid en omorganisation där en enhet i ett företag går upp i en annan enhet framgår emellertid inte uttryckligen av avtalet. Förbundets ståndpunkt är att om två organisatoriska enheter, utgörande var sitt turordningsområde, går samman så blir det en naturlig följd av avtalet att även turordningsområdena läggs ihop. Samma sak bör gälla om en verksamhet inom ett geografiskt område är uppdelad på flera turordningsområden och den ena verksamheten läggs ned. Oavsett om en verksamhet går upp i en annan eller läggs ned medför således denna typ av organisatoriska förändringar att separata turordningsområden sammanförs till ett gemensamt turordningsområde med en gemensam turordningslista.

Vid uppsägningarna borde således NCC på grund av omorganisationen ha tillämpat en gemensam turordningslista för de aktuella verksamheterna i Halland.

Sammanfattning av grunderna för talan

Förbundet gör gällande att kollektivavtalets turordningsregler skulle ha tillämpats på följande sätt. I första hand görs det gällande att NCC Hus Region Syd och NCC Byggservice Norra Halland har gått samman och bildat en enhet och att de båda turordningsområdena därför blivit ett. I andra hand görs det gällande att även om omorganisationen skall uppfattas som att den verksamhet som NCC Byggservice Norra Halland bedrev lades ned så skulle turordningsområdena läggas samman. Om en gemensam turordningslista för turordningsområdena hade tillämpats skulle inte C.H. och B.E. ha sagts upp.

NCC har, genom att säga upp B.E. och C.H., brutit mot avtalets turordningsregler och är därmed skyldigt att utge allmänt skadestånd till förbundet samt såväl ekonomiskt som allmänt skadestånd till B.E. och C.H.

Arbetsgivarparterna

Kollektivavtalet

Den redogörelse som förbundet har lämnat angående tillämpliga turordningsregler i målet vitsordas. När det gäller de s.k. turordningsområdena kan dock understrykas att det enligt kollektivavtalet är arbetsgivaren och MB-gruppen som kommer överens om sådana med beaktande av företagets organisatoriska uppbyggnad. Varje turordningsområde ”lever sitt eget liv”. På sätt som förbundet beskrivit fanns det mellan NCC och berörd MB-grupp en överenskommelse om att NCC Byggservice Norra Halland respektive NCC Hus Region Syd skulle utgöra var sitt turordningsområde med var sin turordningslista.

Det finns i och för sig inget som hindrar att de som arbetar med byggserviceverksamhet och nyproduktion finns inom samma turordningsområde och på samma turordningslista.

Omorganisationen

Från och med år 2002 skedde vissa förändringar inom NCC. Bolaget beslutade att lägga ned vissa delar av byggserviceverksamheten i hela riket. Det övergripande beslutet fattades på koncernnivå och beslutet innebar att varje region skulle se över sin verksamhet. Varje regionchef hade att själv fatta beslut om huruvida byggserviceverksamheten i respektive region skulle vara kvar eller inte.

Regionchef i NCC i Halland var vid aktuell tidpunkt S.Ö. Han konstaterade att i Varberg och Falkenberg hade byggserviceverksamheten gått med förlust under en längre tid och att verksamheten därför inte var lönsam. I anledning därav fattade han under våren 2002 beslutet att lägga ned byggserviceverksamheten i sin helhet. Det bestrids således att det i Halland skulle ha skett någon sammanläggning mellan NCC Byggservice Norra Halland och NCC Hus Region Syd.

Byggserviceverksamheten avvecklades med början våren 2002. Det skedde ett antal förhandlingar mellan NCC och arbetstagersidan på sätt som förbundet har redogjort för. NCC och förbundet enades om att byggserviceverksamheten skulle läggas ned. Däremot godtog inte arbetstagersidan att det fick verkställas några uppsägningar till följd av nedläggningen. NCC och arbetstagersidan hade också olika uppfattningar om vilka som skulle bli uppsagda vid den neddragning som blev aktuell. Förbundet drev linjen att alla inom byggserviceverksamheten skulle få vara kvar. I vart fall skulle B.E. och C.H. få vara kvar till följd av att de hade en så lång anställningstid i en tänkt sammanslagen turordningslista.

NCC valde slutligen att följa den turordningsöverenskommelse som träffats och som angav NCC Byggservice Norra Halland som ett eget turordningsområde. Turordningsöverenskommelsen var inte uppsagd och inte heller tidsbegränsad. Den gällde till sitt innehåll hela tiden. Den var fullt giltig när NCC beslutade sig för att säga upp arbetstagarna som arbetade inom byggserviceverksamheten. På sätt som förbundet redogjort för vidtogs uppsägningarna den 16 april 2002. Det vitsordas också att B.E. och C.H. inte skulle ha blivit uppsagda om en gemensam turordningslista hade tillämpats.

Avvecklingen av byggserviceverksamheten skedde successivt under våren 2002 fram till och med hösten 2002. I anslutning till uppsägningarna avvecklades också byggserviceverksamhetens kontor i Varberg och Falkenberg. Under avvecklingstiden, vilket var under den tid som uppsägningstiderna för de uppsagda arbetstagarna löpte, slutfördes de uppdrag som byggserviceverksamheten hade kvar att utföra. När de sista uppsägningstiderna löpte ut i oktober 2002 var också byggserviceverksamheten i fråga helt avvecklad. NCC Byggservice Norra Halland upphörde därmed också att existera som ett eget turordningsområde.

Förbundet har gjort gällande att NCC har fortsatt att bedriva byggserviceverksamhet i den nya organisationen i liknande omfattning som tidigare. Detta bestrids. Det är dock riktigt att NCC för att komplettera de större arbetena inom nyproduktionen tagit sig an vissa mindre arbeten av mer servicekaraktär. Det har då rört sig om små och enstaka objekt och NCC har inte som tidigare "jagat" byggserviceuppdrag. Den tidigare byggserviceverksamheten har således på intet sätt fortlevt. De avtal med Landstinget Halland och Falkenbergs Bostads AB som förbundet har redogjort för avser verksamhet som redan före omorganisationen bedrivits av NCC Hus Region Syd och inte av NCC Byggservice Norra Halland.

NCC Byggservice Norra Halland var "byggservice" i R-avtalets mening. Sådan verksamhet bedrivs inte längre inom ramen för den kvarvarande organisationen i Halland, vilket också visar att NCC Byggservice Norra Halland lades ned.

Inget avtalsbrott

Det finns ingen rättslig grund för påståendet att NCC skulle kunna lägga ihop två turordningsområden på det sätt som förbundet har gjort gällande. Detta oberoende av om verksamheten har lagts ned eller slagits ihop med en annan organisatorisk enhet. Någon sammanslagning av verksamheterna har i vart fall inte skett.

En förutsättning för att det skall föreligga brott mot kollektivavtalet är att det föreligger brott mot en uttrycklig regel i kollektivavtalet. Det finns ingen uttrycklig kollektivavtalsregel som i detta fall har överträtts. Förbundet gör gällande en ny tolkning som aldrig tidigare har framförts till arbetsgivarparterna. Kollektivavtalet har ingen dold reglering om att turordningsområden skall slås samman vid en omorganisation. NCC:s uppsägning av de sju anställda inom NCC Byggservice Norra Halland har skett i enlighet med

mellan berörda parter avtalad turordningsöverenskommelse för verksamheten. Överenskommelsen gällde tills vidare och enligt sin ordalydelse. Den var inte uppsagd vid uppsägningstillfället och inte heller föremål för omreglering. NCC har således hanterat den omtvistade frågan i enlighet med avtalet.

Sammanfattning av grunderna för bestridandet

NCC:s uppsägning av de anställda inom NCC Byggservice Norra Halland har skett i enlighet med mellan berörda parter avtalad turordningsöverenskommelse för verksamheten. Det följer inte av kollektivavtalet att den aktuella omorganisationen i Halland skulle innebära att arbetsgivaren i stället skulle haft att tillämpa en gemensam turordningslista för NCC Byggservice Norra Halland och NCC Hus Region Syd. NCC har således inte gjort sig skyldigt till kollektivavtalsbrott i form av turordningsbrott när arbetstagarna i fråga sades upp och har därmed inte heller ådragit sig någon skadeståndsskyldighet.

Domskäl

Tvisten

I april 2002 blev samtliga arbetstagare inom NCC:s verksamhet NCC Byggservice Norra Halland uppsagda på grund av arbetsbrist, däribland B.E. och C.H. Arbetsdomstolen har i målet att ta ställning till om arbetsgivaren genom uppsägningarna av dessa två arbetstagare har gjort sig skyldig till brott mot turordningsreglerna i parternas kollektivavtal. Tvistefrågan är om det av kollektivavtalet följer att NCC vid uppsägningarna skulle ha tillämpat en gemensam turordningslista för turordningsområdena NCC Byggservice Norra Halland och NCC Hus Region Syd och inte en turordningslista för enbart turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland på sätt som NCC gjort. I målet är ostridigt att B.E. och C.H. inte skulle ha blivit uppsagda om en gemensam turordningslista hade tillämpats.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med C.H. och B.E., förhör upplysningsvis med ombudsmannen Å.E. samt vittnesförhör med ombudsmannen J.J. och A.J., anställd vid NCC i Halland. På arbetsgivarparternas begäran har förhör upplysningsvis ägt rum med B.M., biträdande förhandlingschef vid Sveriges Byggindustrier, och Å.S., personalchef vid NCC, samt vittnesförhör hållits med S.Ö., chef för NCC:s Region Syd, och G.J., personalman vid NCC. Därutöver har parterna åberopat viss skriftlig bevisning.

Bakgrunden till tvisten

Parterna i byggnadsavtalet har i avtalet reglerat vad som skall gälla i fråga om turordning vid uppsägning. I § 21 a stadgas således att turordningen för

arbetstagare fastställs särskilt för varje yrkesgrupp (turordningsenhet) inom det verksamhetsområde, varom överenskommelse träffats med berörd MB-grupp/kontaktombud eller, om sådan saknas, med lokal facklig organisation med beaktande av företagets organisatoriska uppbyggnad. I målet är ostridigt att det i november 2000 träffades en överenskommelse mellan NCC och berörd MB-grupp om att NCC:s verksamhet i Halland skulle vara indelad i två turordningsområden, nämligen NCC Hus Region Syd (Varberg, Falkenberg, Hylte, Halmstad, Laholm och Båstad) och NCC Byggservice Norra Halland (Kungsbacka, Varberg och Falkenberg). De båda verksamheterna utgjorde då också två separata affärsverksamheter inom NCC i Halland.

Under hösten 2001 beslutade NCC att omorganisera sin verksamhet vilket i Halland fick till effekt att byggserviceverksamheten upphörde som en självständig affärsverksamhet under våren 2002. Parterna har i målet redovisat skilda uppfattningar i frågan om huruvida omorganisationen innebar att verksamheten i sig lades ned eller slogs i hop med verksamheten i NCC Hus Region Syd. Oavsett hur det förhåller sig med detta synes parterna i målet vara överens om att omorganisationen innebar att det uppstod en arbetsbrist-situation.

NCC sade upp de sjutton arbetstagare som arbetade inom byggserviceverksamheten på grund av arbetsbrist, däribland B.E. och C.H. NCC tillämpade därvid den överenskommelse om turordningsområden som parterna kommit överens om i november 2000, vari NCC Byggservice Norra Halland utgjorde ett eget turordningsområde.

Förbundet har emellertid hävdade att NCC tillämpade de avtalade turordningsreglerna på ett felaktigt sätt. Enligt förbundets uppfattning anges visserligen i § 21 a i byggnadsavtalet att turordningen mellan arbetstagare vid uppsägning på grund av arbetsbrist skall fastställas för varje turordningsområde för sig, men förbundet har anfört att denna reglering inte är tillämplig i sådana fall som är föremål för tvist i detta mål. Förbundet har hävdade att parternas kollektivavtal skall förstås på följande sätt. Om en verksamhet inom ett geografiskt område är uppdelad på två turordningsområden så skall dessa turordningsområden automatiskt sammanföras till ett gemensamt turordningsområde med en gemensam turordningslista om det sker en nedläggning av verksamheten i det ena turordningsområdet eller om verksamheterna i båda turordningsområdena slås samman. Enligt förbundets mening skulle NCC således vid uppsägningarna i förevarande fall ha tillämpat en gemensam turordningslista för de båda aktuella turordningsområdena. Häremot har arbetsgivarparterna anfört att det i kollektivavtalet inte finns något stöd för att en part ensidigt skulle kunna ändra avtalade turordningsområden. Arbetsgivarparterna har i stället anfört att NCC har agerat i enlighet med parternas avtal i och med att arbetsbristen var hänförlig till turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland och då det fanns en giltig turordningsöverenskommelse för området i fråga.

Kollektivavtalsbrott?

Förbundet har förebringat en relativt omfattande bevisning till styrkande av att byggserviceverksamheten i fråga i realiteten inte lades ned våren 2002 utan överfördes till "hus-verksamheten" och att NCC i Halland därefter också fortsatt att bedriva byggserviceverksamhet.

Genom vittnesförhöret med regionchefen vid NCC S.Ö., vars uppgifter Arbetsdomstolen inte finner skäl att i frågsätta, får dock anses ha framgått att NCC i Halland beslutade att byggserviceverksamheten i fråga skulle läggas ned på grund av dålig lönsamhet och att den övertalighet som uppstod i och med omorganisationen därmed var hänförlig till turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland. Även om NCC bedrivit viss byggserviceverksamhet även fortsättningsvis i Halland talar utredningen i målet för att verksamheten som sådan lades ned. Fråga är emellertid om detta har någon betydelse för tolkningen av avtalet i detta fall.

Anställningsskyddslagens turordningsregler utgår från att varje driftsenhet på en ort utgör en turordningskrets men att om det finns fler driftsenheter på en ort kan en gemensam turordning fastställas för orten. Företrädesrätten till återanställning gäller i den verksamhet arbetstagaren tidigare var sysselsatt i, dvs. som huvudregel inom den driftsenhet där arbetstagaren tidigare arbetade. Har driftsenheten lagts ned blir effekten att någon återanställning inte blir aktuell.

Parterna i byggnadsavtalet har utnyttjat den möjlighet som finns enligt anställningsskyddslagen att själva reglera vilka turordningsregler som skall gälla inom deras avtalsområde. Parterna har såvitt avser aktuell verksamhet inom NCC i Halland överenskommit, i enlighet med byggnadsavtalets turordningsregler, att verksamheten från och med år 2001 skulle delas upp i två turordningsområden med hänsyn taget till dels geografi, dels organisation. Något förenklat uttryckt kom man överens om att inom området skulle byggserviceverksamheten utgöra ett turordningsområde och nyproduktionsverksamheten ett annat. Parterna är överens om att överenskommelsen inte innehåller någon begränsning i tiden, varför den får anses gälla tills vidare.

Förbundet har som redan redovisats hävdats, oavsett om byggserviceverksamheten lagts ned eller i realiteten gått upp i "hus-verksamheten", att de avtalade turordningsområdena i detta fall ändå inte skulle ha tillämpats. Förbundet har hävdats att anställningsskyddet skulle sättas ur spel om arbetsgivaren genom en sådan omorganisationsåtgärd som NCC vidtagit skulle kunna ensidigt avgöra vilka som skall sägas upp och därigenom också beröva arbetstagarna i fråga rätten till återanställning.

Ordalydelsen i byggnadsavtalet och i den lokala turordningsöverenskommelsen från år 2000 ger emellertid inget stöd för förbundets ståndpunkt. Däremot talar ordalydelsen entydigt för den tolkning som arbetsgivarparterna förespråkade. Det finns inget i byggnadsavtalet eller i själva turordningsöverenskommelsen som talar för att de avtalade turordningsområdena inte skulle gälla eller tillämpas i den uppkomna situationen. Inte heller utredningen i övrigt talar för någon annan slutsats.

En turordningsöverenskommelse kan visserligen i vissa fall behöva jämkas p.g.a. senare inträffade faktiska förhållanden (jfr uttalanden i AD 1983 nr 33) men någon sådan jämkningssituation kan inte anses föreligga i aktuellt fall. Överenskommelsen är klar och tydlig och har gått att tillämpa enligt sin ordalydelse. Det faktum att turordningsöverenskommelsen med sina två turordningsområden i den uppkomna situationen visade sig ofördelaktig för just de två aktuella arbetstagarerna kan i sig inte utgöra skäl att tolka eller tillämpa byggnadsavtalet och överenskommelsen på annat sätt än enligt ordalydelsen. Parterna hade naturligtvis, om de så önskat, kunnat träffa en annan uppgörelse i den situation som uppstod.

Slutsatsen av det anförda blir därför att kollektivavtalet och turordningsöverenskommelsen inte kan ges den innebörd som förbundet angett. Arbetsdomstolen finner därmed att NCC vid de i målet aktuella uppsägningarna haft rätt att enligt parternas kollektivavtal tillämpa en turordningslista för turordningsområdet NCC Byggservice Norra Halland. Något brott mot kollektivavtalets regler i fråga om turordning föreligger således inte. Mot bakgrund härav skall förbundets talan ogillas.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång i målet skall förbundet ersätta arbetsgivarparterna för deras rättegångskostnader i målet. Arbetsgivarparterna har yrkat ersättning med sammanlagt 288 838 kr. Av beloppet avser 218 750 kr ombudsarvode, 2 900 kr utlägg för ombudet samt 67 188 kr (efter justering av en felsummering) kostnader för NCC. Vad beträffar den sistnämnda posten avser 44 400 kr ersättning för bortfall av arbete för NCC avseende vittnena S.Ö. och G.J. samt J.A., som biträtt arbetsgivarparternas ombud vid huvudförhandlingen i målet. Denna kostnad är i sig ersättningsgill som en kostnad för bolagets egna arbete med anledning av rättegången men framstår som väl hög. Enligt Arbetsdomstolens mening bör ersättningen i denna del bestämmas till skäliga 20 000 kr. Vad arbetsgivarparterna i övrigt yrkat i ersättning framstår som skäligt för tillvaratagandet av deras rätt. Förbundet skall således ersätta arbetsgivarparterna för deras rättegångskostnader med sammanlagt 264 438 kr.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Svenska Byggnadsarbetareförbundets talan.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Svenska Byggnadsarbetareförbundet att ersätta Sveriges Byggindustriers och NCC Construction Sverige Aktiebolags rättegångskostnader med tvåhundra sextiofyra tusen fyrahundratrettioåtta (264 438) kr, varav 218 750 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Cathrine Lilja Hansson, Ulla Erlandsson, Kurt Eriksson, Charlott Richardson, Jan Nordin, Staffan Holmertz, Stina Nilsen. Enhälligt.

Sekreterare: Anu Rintala